

وحیدنیا

تلگرافات رمز وزارت خارجه

در گنجینه کتابخانه مجلس شورای ملی جزوه خطی کوچکی است بنام
« تلگرافات رمز به وزارت امور خارجه »

این جزوه شامل دو بخش است: بخش اول اختصاص دارد به تلگرافات
صادر به وزارت خارجه، و اولین تلگراف تحت شماره ۴۰ و بتاریخ ۱۱
میزان ۱۳۰۳ شمسی ثبت شده و از وضع پریشان « مؤید حضور و عیالات » و
احوال نابسامان او گفتگو شده است و امضای سفیر ایران در ترکیه را دارد.
در این بخش جمعا ۷۷ تلگرام ثبت شده و آخرین تلگرام شماره ۱۱۷ و
تاریخ ۳۰ خرداد ۱۳۰۶ (۲۱ ژوئن ۱۹۲۷) را داراست و مربوط
میشود به مرخصی و حرکت سفیر وقت ایران در ترکیه یعنی سید محمد صادق
طباطبائی.

بخش دوم شامل تلگرافاتی است که از وزارت امور خارجه در پاسخ
تلگرافات سفیر ایران مخابره شده است تاریخ تلگرافات منظم ولی شماره‌های آن
نامنظم است.

تلگرام اول این بخش شماره ۱۴۳ و مورخ ۱۴ میزان ۱۳۰۳ است
و امضای مشاور الملک وزیر امور خارجه وقت ایران را دارد و آخرین
تلگرام بتاریخ ۲۳ خرداد ۱۳۰۶ (۱۴ ژوئن ۱۹۲۷) و به امضای پاکروان
وزیر خارجه ایران رسیده است.

قطع کتاب رقعی و صفحات آن در بخش اول ۵۳ صفحه و ۱۲
صفحه بین بخش اول و دوم سفید و بخش دوم ۶۰ صفحه است. رو پشت
جلد کتاب نوشته شده است: « تلگرافات رمز به وزارت خارجه ۱۳۰۳-۱۳۰۴ »

ولی تاریخ تلگرافات از سال ۱۳۰۳ شروع و به بهار سال ۱۳۰۶ ختم میشود و همه تلگرافات نیز از ترکیه و توسط سفیر ایران مخایره شده است.

در خلال چند سالی که این تلگرافات رد و بدل شده سفیر ایران در ترکیه سید محمد صادق طباطبائی و وزیر خارجه و امضاء کنندگان تلگرافهای صادر از وزارت خارجه عبارت بوده اند از :

مشاور الملک (انصاری) - انتظام الملک - مفتاح - معاضد الدوله - ریاست وزراء - (رضا) - مسعود - ازوزارت جنگ (امان الدوله) - شاه - از وزارت دربار (تیمورتاش) - عظیمی - مستوفی المالک (نخست وزیر در سال ۱۳۰۵) - علیقلی پاکروان

واما سید محمد صادق طباطبائی فرزند شادروان سید محمد طباطبائی یکی از پیشوایان مشروطیت است وی بسال ۱۳۰۳ هجری قمری در تهران چشم بجهان گشوده است .

تحصیلات مقدماتی را در تهران و نجف پایان برده و در سال ۱۳۱۷ قمری مدرسه اسلامی را در تهران تأسیس کرده و در جریان مشروطیت پایانی آزادیخواهان و تحت زعامت پدرش در برانداختن استبداد کوششهای فراوان نموده است .

سید محمد صادق پس از استقرار مشروطه با کمک میرزا محسن داماد بهبهانی و ادیب الممالک فراهانی روزنامه مجلس را منتشر کرد و پس از آنکه مجلس توسط دستیاران محمد علیشاه به توب بسته شد سید نیز گرفتار دژخیمان باغشاه شد و پس از چند روز با حکم محکومیت به خروج از ایران ، از زندان باغشاه آزاد گردید و به اروپا رفت ولی پس از خلع محمد علیشاه بایران باز آمد و در انتخابات دوره دوم بوکالت مجلس از جانب مردم مشهد برگزیده شد و «حزب اجتماعیون اعتدالیون» را تأسیس کرد و در دوره سوم بنمایندهگی از طرف اهالی تهران به مجلس شورای ملی راه یافت و در سال ۱۳۳۴ به قم و سپس به کرمانشاه رفت و به صف مهاجرین پیوست و پس از تشکیل حکومت ملی به وزارت دادگستری برگزیده شد و بعد از حمله قوای روس و انگلیس - از طرف نظام السلطنه رهبر قیام ملی - بعنوان سفیر حکومت ملی

به ترکیه رفت.

سفیر دولت ایران در ترکیه در این ایام، احتشام السلطنه بود و با سید محمد صادق که بعنوان سفیر حکومت ملی به استانبول آمده بود سازگاری نداشت و لذا سید پس از چندی توقف در آن دیار در سال ۱۳۳۶ قمری به تهران بازگشت و از طرف مردم تهران نمایندگی دوره چهارم قانونگذاری انتخاب گردید و در این دوره حزب سوسیالیست را بوجود آورد.

چندی بعد یعنی در سال ۱۳۰۳ بعنوان سفیر دولت ایران به آنکارا رفت و تا بهار سال ۱۳۰۶ در ترکیه به انجام وظیفه مشغول بود و پس از آن به تهران آمد و تا شهریور ۱۳۲۰ بیکار و خانه نشین بود و در دوره چهاردهم (۲۱ بهمن ۱۳۲۲) نمایندگی مردم تهران به مجلس رفت و به ریاست مجلس برگزیده شد و در اردیبهشت ۱۳۲۸ نیز رئیس دومین مجلس مؤسسان ایران شد.

در دوره شانزدهم مجلس و دوره دوم سنایمناپندگی انتخاب شد و از سال ۱۳۳۷ ببعد بعلت کسالت و ضعف مزاج خانه نشین بود و در سوم دیماه ۱۳۴۰ در تهران بدرود زندگی گفت.

اکنون که مجمعی از زندگی سید محمد صادق را آوردیم به نقل چند تلگرام می پردازیم و در صورت اقتضا در شماره های بعد نیز چند تلگرام مهم دیگر را نقل خواهیم کرد.

تلگرامهایی که در این شماره ملاحظه میفرمائید مربوط است به تبدیل و تحویل سلطنت از قاجار، به سلسله پهلوی.

نمره ۲۸۸ - مورخ ۱۱ آبان ۱۳۰۴ .

اسلامبول . سفارت ایران .

از چندی باینطرف در اظهار تنفر و انزجار از سلطنت قاجاریه و انفاء آن مجامع عمومی ایجاد احساسات ملی روز به روز شدیدتر شده طوری غلیان یافت که اگر مورد توجه عاجل نمیشد قطعاً به انقلاب عمده و عواقب وخیم منتهی میشد . مجلس هم که وضعیات را تحت مطالعه داشت برای موافقت با افکار عامه و خاتمه دادن به بخران مملکت در جلسه نهم آبان خلع سلطنت از سلسله

قاجاریه را اعلام و ریاست موقتی مملکت را به الاحضرت اقدس رضاخان پهلوی
ریس عالی کل قوا واگذار نمود . پس از آن مجلس مؤسسان تشکیل شده
ترتیب قطعی را معین مینماید . مشار .

نمره ۳۹۸ - مورخ ۱۶ - آبان

اسلامبول - سفارت ایران .

تلگراف تبریک موجب دقت و الاحضرت اقدس گردید مشار .

نمره ۳۸۸ - ۱۹ آبان

اسلامبول - سفارت ایران .

تعقیب نمره ۳۸۸ - انگلیس - روس آلمان - ایتالی - امریکا - مصر
- لهستان تصمیم جدید مجلس را در بابت الغاء سلطنت قاجاریه و تفویض ریاست
موقتی مملکت را به الاحضرت اقدس پهلوی به رسمیت شناخته به نمایندگان
خودشان تعلیمات داده اند . بادولت حاضره داخل روابط وانجام کار باشند .
لازم است به دولت متوقف فیها و جراید اطلاع بدهید مأمورین خاک ترکیه را
اطلاع بدهید . مشار .

نمره ۴۲۹ - ۲۵ آبان

اسلامبول - سفارت ایران .

تعقیب نمره ۴۰۶ / دولت ترکیه وافغان نیز تصمیم جدید مجلس را در
الغاء سلطنت قاجار و تفویض ریاست موقتی مملکت به الاحضرت اقدس پهلوی
شناختند مراتب را به دولت متوقف فیها - جراید اطلاع . مشار .

نمره ۴۵۰ / ۲ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

تعقیب نمره ۴۲۹ / دولت فرانسه نیز ریاست موقتی مملکت را که بعهده
والاحضرت اقدس رضاخان پهلوی است به رسمیت شناخته اند .

نمره ۴۹۱ - ۲۱ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

دیروز ۲۰ آذر والاحضرت اقدس باحضور هیئت نمایندگان سیاسی -

اعیان، تجار و نمایندگان سایر طبقات باکمال جلال و شکوه مجلس مؤسسان
را افتتاح فرمودند . مشار .

نمره ۵۱۳ - ۲۵ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

امروز سه‌شنبه ۲۴ آذر دوونیم بعد از ظهر اعلیحضرت در مجلس شورای
ملی مراسم سوگند بجا آوردند . مشار .

نمره ۵۰۹ / ۲۶ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

چهارشنبه ۲۰ آذر جلوس اعلیحضرت شاهنشاه رضاشاه پهلوی خواهد بود
مقدمات جشن باشکوه و پذیرائی عصری یا شب نشینی گرفته شود . بانصد تومان
تلگرافاً حواله شد . مشار .

نمره ۵۰۶ - ۳۰ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

مجلس مؤسسان در جلسه ۲۱ آذر ماه ۱۳۰۴ ترتیب قطعی ریاست مملکت
را تفویض سلطنت مشروطه ایران به اعلیحضرت شاهنشاهی رضاپهلوی و اولاد
ذکور ایشان نسلاً بعد نسل مقرر داشت . مأمورین حوزه خودتان را اطلاع بدهید .

نمره ۵۱۵ - ۳۰ آذر .

اسلامبول - سفارت ایران .

روز چهارشنبه ۲۵ آذر اعلیحضرت شاهنشاهی رسماً به تخت سلطنت
جلوس فرمودند . مفتاح .